

Holokausti

Kouvolan yhteislyseo

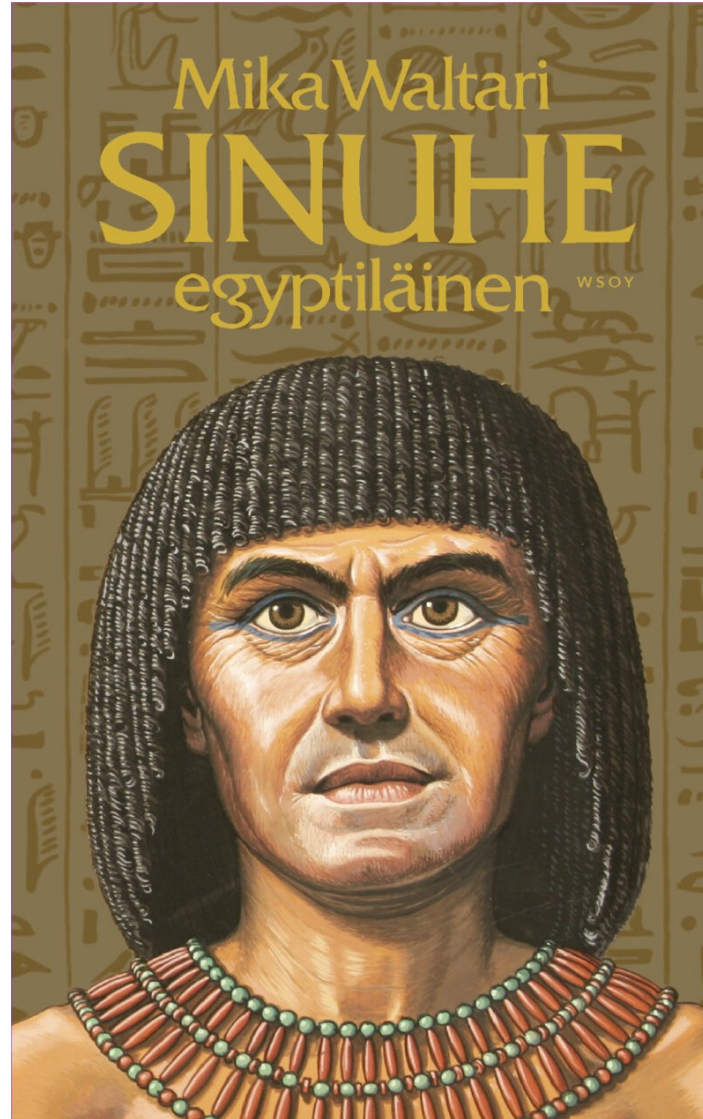
22.1.2026

[teuvo.laitila\(at\)uef.fi](mailto:teuvo.laitila(at)uef.fi)

Kaikki kysymykset

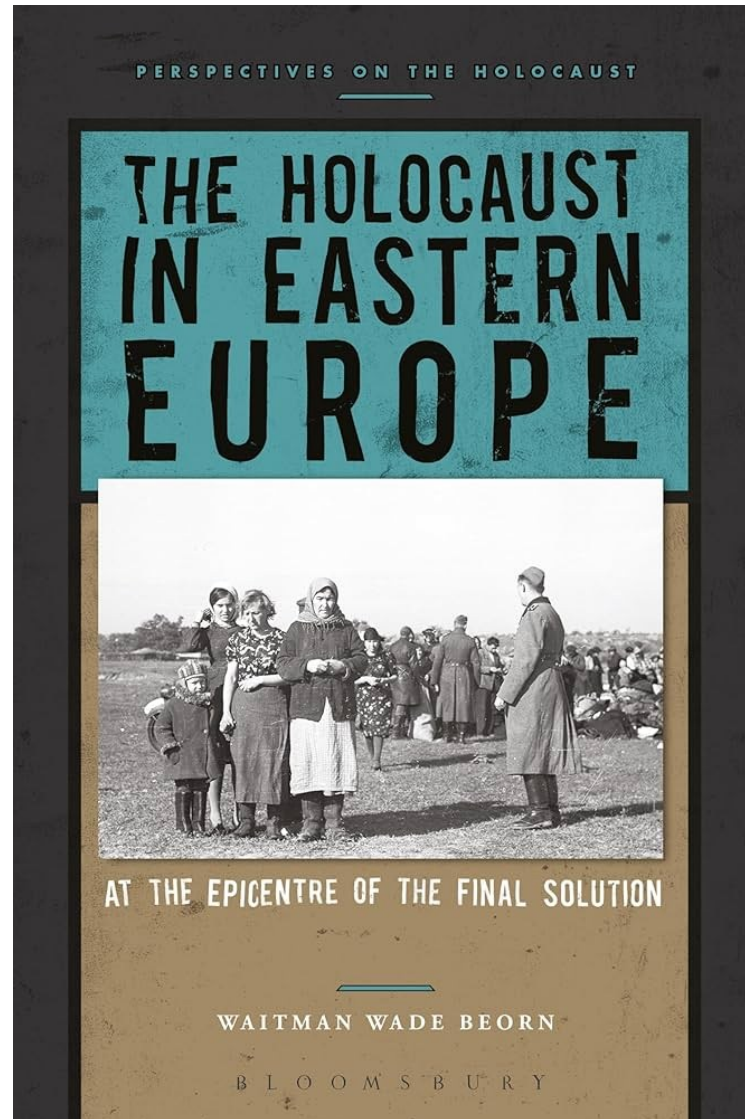
- Mikä sai sinut kiinnostumaan historiasta?
- Miksi kiinnostuit tutkimaan holokaustia?
- Millaista tutkijan työ on? Mikä on työssä parasta? Mikä on työssä huonointa? Paljonko saat palkkaa?
- Oletko käynyt Auschwitzissa ja jos olet niin millaista siellä oli?
- Mitkä asiat johtivat sinun mielestäsi holokaustiin?
- Mikä asia liittyy holokaustiin, jota moni ei tiedä?
- Miksi juutalaiset (etenkin Israelissa) tahtovat toteuttaa kansanmurhaa ja tehdä pahaa muille ihmisille huolimatta siitä, että heidän kansansa on kokenut samanlaisia järkyttäviä asioita?

Mikä sai
kiinnostumaan
historiasta?

- Kiinnostus = monien tekijöiden summa.
- Nostaisin esille kirjallisuuden, eritoten *Sinuh*en (1945).
- Pintatasolla teksti kertoo yli 3 000 vuoden takaisista asioista.
- Samalla se kommentoi juuri päättynyttä maailmansotaa.
- Yhdistävä tekijä on ihminen, jota askarruttavat "ajattomat" kysymykset ja samat (biologiset) vietit.

Miksi kiinnostuit holokaustista?

- Oma vähemmistötausta.
- Millaista on elää vähemmistönä? Miksi vähemmistöjä syrjitään? Miten vähemmistöä koskevat ennakkoluulot syntyvät?
- UEF:ssa opettamiini valinnaisiin uskontotieteen ja kirkkohistorian kursseihin kuuluivat "Antisemitismi" ja "Moderni juutalaisuus".
- Molemmissa on mukana holokausti.

Millaista tutkijan
työ on? Mikä on
työssä parasta?
Mikä on työssä
huonointa?
Paljonko saat
palkkaa?

- **Millaista työ on ja mikä on parasta?**
- Tutkijan työ on salapoliisityötä (Carlo Ginzburg, *Johtolankoja*).
- Se on sosiaalista toimintaa. On tekemisissä elävien (kuten kollegojen) ja kuolleiden kanssa (monesti historioitsija tutkii edesmenneitä).
- Verkostoituminen, yhdessä tekeminen ja tapaamiset inspiroivat tutkimusta ja ylipäättänsä.
- Löytämisen ilo: kun tuntee ymmärtäneensä jotakin.
- **Mikä on huonointa?**
- Tutkijan tehtävien ja rahoituksen niukkuus.
- **Palkka**
- Palkka on koulutuksen ja tehtävän mukaan 2 000:sta yli 6 000:een.

- Oletko käynyt Auschwitzissa? Jos olet, millaista siellä oli?

<https://www.npr.org/sections/parallels/2018/04/15/602300342/auschwitz-remembrance-is-tinged-with-tension-over-polands-holocaust-speech-law>

- Ei ole toistaiseksi ollut tilaisuutta käydä.
- Auschwitz-Birkenauin leirikokonaisuus muutettiin 1947 museoksi. Sen tehtävänä on vaalia leirissä surmattujen (juutalaisten) muistoa. (<https://www.auschwitz.org/en/>)
- Muistamisesta kiistellään mm. juutalaisten ja Puolan valtion kesken. Puolassa tuli keväällä 2018 voimaan laki, jonka mukaan on rikos väittää puolalaisten olleen osallisia holokaustiin (ts. avustaneen natsseja).
- Laki herätti niin paljon kansainvälistä vastustusta (erit. Israel, Yhdysvallat), että lakia muutettiin. Tieteellisessä ja taiteellisessa työssä väitteiden esittäminen on lain mukaan sallittua.

Mitkä asiat johtivat mielestäsi holokaustiin?

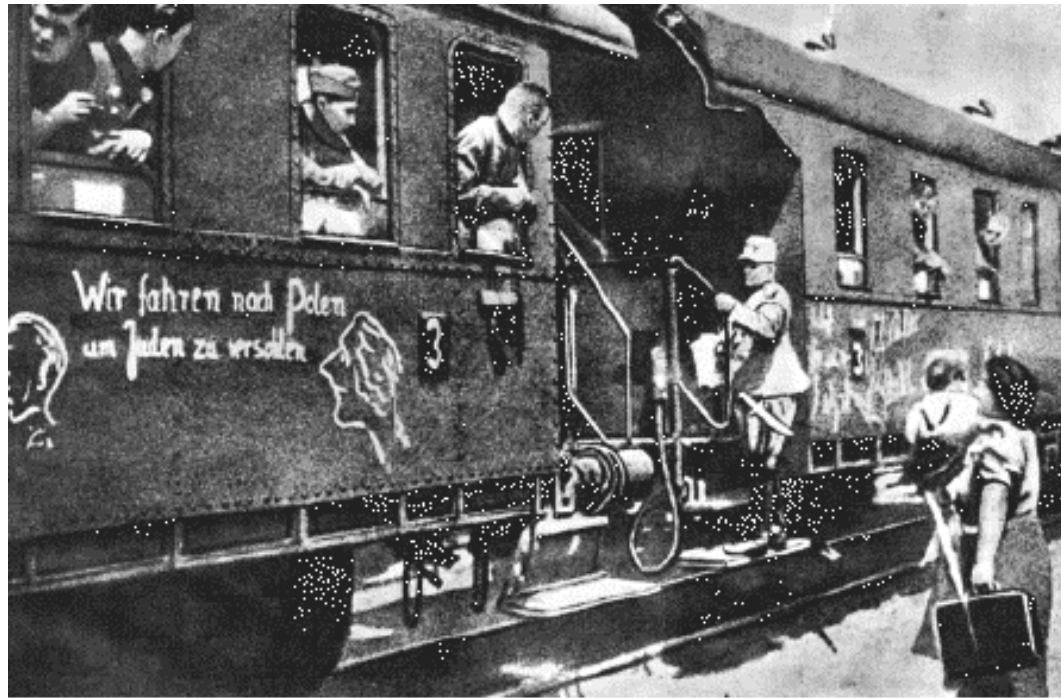
- Taustalla olivat esimerkiksi antisemitismi, nationalismi ja imperialismi.
- **Antisemitismi**: maailmankatsomus, jonka kiinteä osa on juutalaisten vihaaminen ja vainoaminen sen perusteella, että he ovat juutalaisia.
- **Nationalismi**: 1800-luvulla Euroopassa luotiin kansallisvaltioita.
- > Juutalaisemansipaatio (pyrkimys omaksua valtaväestön elämäntavat). Rotuopin omaksunut valtaväestö vastusti emansipaatiota pitäen juutalaisia "vieraana, vaarallisena rotuna".
- **Imperialismi**: 1800-luvulla mm. Britannia, Ranska, Hollanti ja Saksa hankkivat siirtomaita. Saksa menetti ne ensimmäisessä maailmansodassa, josta tuli trauma saksalaisille.
- Hitler vaati "elintilaa" (*Lebensraum*) eli siirtomaita "idässä".

Mitkä asiat johtivat mielestäsi holokaustiin?

- **Hitlerin rotuoppi**: äärimuoto eurooppalais-yhdysvaltalaisesta "alempien rotujen" halveksunnasta. Se ilmeni 1933-1939 juutalaisten oikeuksien kumoamisena ja heidän painostamisenaan muuttamaan maasta
- Hitlerin "opin" uskottavuus edellytti aluelaajennuksia: Saksa ei voinut olla "herrarotu" ilman "elintilaa".
- Elintilan saamiseksi Hitler loi vastakkainasetteluja: saksalaiset vs. "juutalaisbolševikit".

Mitkä asiat johtivat mielestäsi holokaustiin?

- Tutkijat ja juutalaiset kiistelevät yhä siitä, milloin "juutalaiskysymyksen loppuratkaisu" (*Endlösung der Judenfrage*) alkoi.
- Aiemmin suositun näkemyksen mukaan saksalaisten oli alusta lähtien tarkoitus tappaa kaikki juutalaiset. (Vrt. junavaunun teksti.)
- Nykyään tavallisen käsityksen mukaan holokaustin kulku oli sidoksissa Saksan sotamenestykseen. Vuoden 1941 ampumalla tappaminen Baltiassa ja Ukrainassa hyväksyttiin alkuvuodesta 1942 viralliseksi politiikaksi ja korvattiin "teollisemmalla" kaasulla tappamisella.

Mikä asia liittyy holokaustiin, jota moni ei tiedä?

- Juutalaisten tappaminen Itä-Euroopassa ampumalla (Holocaust by bullets): kuolleita oli ainakin 1,5 miljoonaa, pääosin vuoden 1941 jälkipuoliskolla ja vuoden 1942 alussa.
- Juutalaisten elämä Itä-Euroopassa ghetoissa ja pakkotyöleireillä 1941-1944. Varsovan ghetto tunnetaan, mutta ei esimerkiksi Vilnan (Maria Rolnikaite, *En voi vaieta*, 1966), Kaunasin, Riian, Lvivin tai Minskin ghettoja.
- Juutalaisten selviytyminen hengissä Itä-Euroopan valtaväestön piilottamina. (Clara Kramer, *Clara's war*, 2008.)
- Holokaustin ja antisemitismin yhteys.

Miksi juutalaiset (etenkin Israelissa) tahtovat toteuttaa kansanmurhaa?

- *Juutalaiset eivät tahdo, jotkut juutalaisista tahtovat*
- Juutalaisia on noin 15,7 miljoonaa, joista valtaosa asuu Israelissa (n. 6,3 milj.) ja Yhdysvalloissa (5,7 milj.). Suuria juutalaisyhteisöjä (vähintään 150 000) on lisäksi Ranskassa, Kanadassa, Britanniassa, Argentiinassa ja Venäjällä. Kaikkiaan juutalaisia asuu yli 100 maassa.
- Kuten muistakaan yhteisöistä, juutalaisistakaan ei pidä tehdä kaikkia koskevia yleistyksiä.
- Juutalaiset jakautuvat moniin suurempiin ryhmiin: ortodoksijuutalaiset, konservatiiviset juutalaiset, liberaalit juutalaiset, maalliset tai sekulaarit juutalaiset ja ateistiset juutalaiset.
- Yhdysvalloissa juutalaisissa on sekä Israelin kovan linjan aktiivisia kannattajia että sen kriittisiä vastustajia. Sama pätee Britanniaan. Myös Suomessa osa juutalaisista vastustaa sotaa ja syyttää Israelin hallitusta kansanmurhasta Gazassa.

Miksi juutalaiset (etenkin Israelissa) tahtovat toteuttaa kansanmurhaa?

- **Kansanmurhan käsite ja antisionismi**
- YK:n 1948 hyväksymän tulkinnan mukaan kansanmurhaa on 1) järjestelmällinen tietyn kansan jäsenten tappaminen tai 2) vakavan ruumiillisen tai henkisen vahingon aiheuttaminen, 3) tahallinen sellaisten elinolojen aiheuttaminen, joiden tarkoituksena on tuhota kansa kokonaan tai osittain, sekä 4) toimet, joiden tarkoituksena on estää uusien jäsenten syntyminen.
- YK:n mukaan Israelin valtio on lokakuun 2023 jälkeen syyllistynyt kansanmurhaan Gazassa.
- Monille juutalaisille tämä tuo mieleen YK:n 1975 Neuvostoliiton aloitteesta hyväksymän päätöslauselman, jonka mukaan sionismi oli rasismia (verrattavissa apartheidiin).
- Päätöslauselma kumottiin 1991, mutta neuvostoaikainen väite sekä vetoaminen antisionismiin Israelin rasismia vastaisena taisteluna ovat yhä osa poliittista kielenkäyttöä.

Miksi juutalaiset (etenkin Israelissa) tahtovat toteuttaa kansanmurhaa?

- **Turvallisuus, imperialismi ja oikeistolaistuminen**
- Israelin nykyinen pääministeri on perustellut Gazan valtausta ja palestiinalaisten vastaisia hyökkäyksiä Hamasin terrorilla ja rinnastanut Hamasin toiminnan saksalaisten toimintaan toisessa maailmansodassa.
- Israelin valtion lähtökohtana on, että se perustettiin suojelemaan juutalaisia ja että, toisin kuin toisessa maailmansodassa, juutalaiset puolustautuvat, jos heitä vastaan hyökätään.
- Tämä on karannut käsistä ja Israelia puolustetaan nyt hyökkäämällä. Monet juutalaiset eivät sitä halua, mutta eivät myöskään löydä vaihtoehtoa ajatukselle, että juutalaisilla on oikeus omaan valtioon ja että Hamas ja palestiinalaiset jotenkin kyseenalaistavat tämän, ja siten juutalaisten olemassaolon.
- Kansainvälinen yhteisö ei halua puuttua sotaan tai estää kansanmurhaa välttyäkseen itse sodalta. Tämä antaa Israelin kovan linjan poliitikoille paljon vapautta toimia.

Miksi juutalaiset (etenkin Israelissa) tahtovat toteuttaa kansanmurhaa?

- **Kahden valtion malli ratkaisuna?**
- Malli voidaan toteuttaa neuvottelemalla, aseellisesti tai ulkopuolisella pakotuksella.
- Neuvottelujen haasteena on, että Israelissa on huomattava määrä ultraortodokseja (ehkä neljännes kaikista maan juutalaisista), jotka pitävät Israelia ”mereltä Jordanille” juutalaisten ikiaikaisena maana.
- Valtio tukee tätä politiikkaa sallimalla ultraortodoksien asuttua Länsirantaa, ja tulevaisuudessa ehkä myös Gazaa. Palestiinalaisia on politiikan jatkuessa vaikea taivutella neuvotteluratkaisuun.
- Aseellisesti palestiinalaiset eivät lähitulevaisuudessa kykene luomaan omaa valtiota. Tämä edellyttäisi palestiinalaisten yhtenäisyyttä (joka nyt puuttuu) ja arabimaiden ja Yhdysvaltain tukea (joka samoin puuttuu).